

Kolodyyukh A.V. The Project of Innovative Scientific and Technological Industrial Regional Cluster Based on Industrial Park "Yavoriv"

In the article an author is ground the scientific going near formation of innovative structures, adapted to realities of the Ukrainian economy as a system innovative technological clusters which will function in the conditions of imperfect competition. Outlined tasks (economic, social and ecological) which must be executed by such structures on the example scientifically technological park "Yavoriv" as systemforming kernels innovative technological cluster of the Lviv region. The complex of measures, directed on softening of imperfect competition, is thus developed.

Key words: industry, infrastructure, innovations, transfer, technopark, mechanism, functions, megacenter.

УДК 330.342: 303.725.2

Доц. Я.В. Кульчицький, д-р екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ФРАНКА

На основі аналізу економічно-філософських праць Івана Франка висвітлено погляди видатного українського мислителя на проблеми людської діяльності, економічних систем, суспільно-економічного прогресу та його закономірностей. Зокрема, розкрито методологію порівняльного аналізу економічних систем, яку застосовує Іван Франко, що дало йому змогу оцінити становище людини у тій чи іншій системі економічно-політичних відносин та обґрунтувати шляхи людства, а не тільки України, до ефективних і соціально справедливих економічних систем. При цьому проблеми економічних систем, людини розкриваються у контексті взаємодії економічного і соціального, економічного і національного аспектів прогресу. Автор статті висловлює думку і доводить актуальність та конструктивність економічних ідей Івана Франка на порозі третього тисячоліття.

Ключові слова: економічні системи, методологічні підходи, системні трансформації, порівняльний аналіз економічних систем.

Вступ. Центральною проблемою економічної теорії на порозі третього тисячоліття є всебічне дослідження змісту, структури, закономірностей становлення і розвитку, особливостей сучасних економічних систем та їх порівняльний аналіз. Всебічне дослідження економічних систем логічно призводить до їх порівняння, яке передбачає типологізацію систем на основі цілої палітри об'єктивних критеріїв. Цю актуальну і складну теоретичну проблему, яка має надзвичайно важливе практичне й політичне значення, не можна адекватно вирішити без розроблення її теоретико-методологічних аспектів. Саме від теоретико-методологічних засад порівняльного аналізу сучасних економічних систем вирішальним чином залежить комплексне уявлення про системи, з'ясування тенденцій їхнього розвитку, розгортання, еволюція панівних суспільних, економічних, екологічних цінностей та інституцій, ступінь наукової обґрунтованості відповідних висновків та прогнозування подальшої трансформації економічних систем у нинішніх умовах значного посилення їх екологізації, інтелектуалізації та глобалізації.

При цьому засадничою теоретико-методологічною позицією є оперття на вагому вітчизняну наукову традицію у царині економічної компаративістики, без урахування якої неможливо всебічно проаналізувати сучасні економічні системи, запропонувати концепції типологізації та порівняння систем, а також

обґрунтувати оптимальну стратегічну економічну модель для України. Економічна україніка є тим надійним дороговказом об'єктивного аналізу й порівняння економічних систем на порозі третього тисячоліття в умовах посилення їх екологізації та глобалізації, коли людина з її повсякденними інтересами, поглядами й переконаннями перебуває у центрі наукового дискурсу, а визначальним мірилом суспільно-економічного поступу є ступінь свободи, який суспільство може гарантувати кожному громадянину.

У цьому контексті метою дослідження є спроба висвітлити погляди на еволюцію й порівняння економічних систем, становище людини у тій чи іншій системі економічно-політичних координат генія української науки й духовності, ученого світової слави Івана Франка, який своєю науковою творчістю зумів, неначе на уявній машині часу, пройти крізь сторіччя вперед і обґрунтувати шляхи людства, а не тільки України, до кращого майбуття, ефективних і соціально справедливих економічних систем.

Методами дослідження є насамперед діалектичний, історичний, логічний, системний, порівняльного, сценарного аналізу, міждисциплінарний та ін.

Ступінь розроблення проблеми та огляд літератури. Незважаючи дивлячись на значну актуальність проблеми дослідження економічних поглядів Івана Франка, у сучасній зарубіжній та вітчизняній економічній теорії майже відсутні глибокі й фундаментальні її дослідження. Адже традиційним є сприйняття І. Франка як письменника, поета, літературного критика і громадського діяча. Проте ця постать така колоритна й багатогранна, що маємо всі підстави говорити про Великого Каменяра як про вченого, науковця європейського рівня і масштабу, який, будучи енциклопедичним розумом своєї епохи, добре знав основні напрями в розвитку економічної теорії, а його наукові прогнози, зокрема у царині теорії порівняльних економічних систем, на століття випередили епоху, коли творив учений, і не втрачають глибини та актуальності й сьогодні, на порозі третього тисячоліття.

Перу І. Франка належать фундаментальні дослідження з філософії економіки, економічної історії, політичної економії, теорії економіки, економічної соціології. У своїх працях вчений висвітлює багато різноманітних проблем методології економічної науки, а також теорії і практики соціально-економічного розвитку. І коли узагальнити основні ідеї статей мислителя, які стосуються з'ясування економічних відносин у суспільстві, то, мабуть, можна стверджувати, що головними наскрізними проблемами його наукової спадщини є проблеми людини, її діяльності, філософії економічних систем, суспільно-економічного прогресу, пошук закономірностей еволюції суспільства та рушійних сил економічного розвитку [1, с. 46-49].

Іван Франко, досліджуючи у праці "Наука і її взаємини з працюючими класами" предмет і місце економічної теорії у системі наук, її практичне значення у суспільстві, логічно виходить на проблеми людини, праці, людського щастя та інтеграції наукового знання навколо економічної науки. З цього приводу він підкреслює: "...суспільна економія, тобто наука про суспільне господарство... є найважчою і найважливішою з усіх, які ми пізнали дотепер, тому що досліджує між іншим причини злиднів і багатства людей; вчить про працю, про плоди пра-

ці та їх розподіл; одним словом, показує нам життя людини в її щоденній повній сфері із всіма її потребами. Для свого пояснення вона потребує всіх інших наук, а вони повинні їй служити матеріалом. І лише наскільки яка наука має з нею зв'язок, настільки й можна таку науку називати корисною. Безперечно, ця наука (суспільна економія) має найбільше значення для працюючих класів, бо вчить, що єдиною основою людського щастя і добробуту є праця" [4, с. 37-38].

Вважаючи остаточною метою науки людину та її благо, український мислитель роздумує про суть науки та її взаємозв'язок з працею у контексті людської діяльності, спрямованої на досягнення щастя: "...справжня наука повинна сповняти дві неодмінні умови: вчити нас пізнавати закони природи і вчити користати з цих законів, уживати їх у боротьбі з тією ж природою. До того ж є дві сторони науки: знання і праця – праця, звичайно, корисна передусім для загалу, а вже потім і для самої працюючої людини... Людина споконвіку прагне до однієї мети – до щастя. Того щастя вона досягне аж тоді, коли наука і праця зіллються до неї воедино; коли всяка її наука буде корисною працею для суспільства; а всяка праця буде виявом її розвинутої думки, розуму, науки. І народи тільки тоді зможуть досягнути щастя і свободи, коли всі будуть вченими працівниками, тобто коли кожний буде розвинутий розумово, по можливості якнайвсебічніше, і коли кожен буде у змозі використовувати свої сили на добро загалу і на добро своє власне" [4, с. 32-34].

Проблема людини розкривається у науковій творчості І. Франка у контексті економічної системи суспільства, на основі аналізу суспільно-економічного прогресу, пошуку його об'єктивних закономірностей та рушійних сил. Вчений у своїй економічній філософії акцентує увагу на діяльній природі людини. Про це йдеться у праці "Поза межами можливого", де І. Франко розглядає суспільно-історичний процес як еволюційний, поступальний розвиток, що відбувається за об'єктивними законами, а людину оцінює як суспільну істоту, котра є суб'єктом пізнання, діяльності, творчого перетворення світу і самої себе. При цьому застосовується системний метод дослідження і обґрунтовується ідея про соціальну активність як основу безмежного розвитку цивілізації в її економічному і духовному вимірах: "Ціла історія нашої цивілізації, матеріальної і духовної, се не що інше, як поступенне, систематичне і ненастанне відсування, віддалювання границь неможливого. Те, що було неможливе нашим предкам, від чого їх руки і їх думки відскакували, як від скляної гори, се для нас показується зовсім можливим і навіть взагалю легко виконанням" [4, с. 277].

У праці "Мислі о еволюції в історії людськості" І. Франко обґрунтовує власну концепцію економічного і соціального прогресу, виходячи із загальної теорії еволюції, яку мислитель розуміє як хвилеподібний процес, що відбувається і у природі, і в суспільстві. З цього приводу він зазначає: "В понятті еволюції містяться поруч себе і понад собою два супротивні процеси: поступ наперед і поступ назад. Поступ наперед є проявою первісною, переважаючою і нормальною: поступ назад – проявою пізнішою і хворобливою" [4, с. 129].

Оскільки на початку ХХ ст. ще був популярним марксизм, то не дивно, що український мислитель був глибоко обізнаний з цією теорією. Він буде свою економічну концепцію людини і суспільства, часто полемізуючи з ідеями К. Маркса, Ф. Енгельса. Більше того, І. Франкові, як справжньому генієві на-

уки, прозорливому вченому, вдалося розкрити внутрішні теоретичні суперечності та довести неспроможність цього вчення за багато десятиріч до того, коли сама практика втілення цієї теорії показала її економічну неефективність і політичну антигуманність. З'ясовуючи рушійні сили суспільно-економічного прогресу, І. Франко піддає критиці марксистську ідею про класову боротьбу як рушій історії людства. Вчений шукає ключ до розкриття проблеми людини, глибинного сенсу філософії економічних систем суспільства і заперечує економічний детермінізм, фаталізм, називаючи рушійними силами економічного і соціального прогресу комплекс фізичних і духовних потреб людини. Про це йдеться у фундаментальній праці "Що таке поступ?" (1903 р.), яка стала справді епохальною у становленні та розвитку вітчизняної теорії порівняльних економічних систем, застосуванні цивілізаційних критеріїв до оцінки прогресу людства. Розкриваючи механізм прогресу цивілізації, І. Франко зазначає, що: по-перше, "...не весь людський рід поступає наперед..."; по-друге, "...поступ не йде рівно, а якось хвилями..."; по-третє, "...той поступ не держиться одного місця, а йде, мов буря, з одного краю до другого, лишаючи по часах оживленого руху пустоту та занепад" [4, с. 309]. У цій же праці український мислитель на основі теоретичного аналізу "Енгельсової народної держави" доходить висновку, що така "народна держава" не витворила б раю на землі, а була б, у кращому разі, великою перешкодою для справжнього поступу, економічного і соціального прогресу [4, с. 328].

Аргументована критика марксистської концепції еволюції економічних систем суспільства, прогресу людства міститься у праці "Питання жолудка й питання прав політичних". І. Франко вважає, що підхід К. Маркса до проблеми переходу від одного суспільного ладу до наступного дещо спрощений, навіть фантастичний. Вчений пише, що марксистки "...говорили про якийсь остаточний, майже елементарний переворот, коли розвій капіталізму дійде до того ступеня, що весь капітал буде сконцентрований в руках нечисленних власників, а цілі маси народу будуть вивласнені та зіпхнені в ряди пролетаріату, але разом із тим зорганізовані та усвідомлені, готові до зреалізування соціалістичного ідеалу. Що й ся концепція майбутнього розвою грішила деякою фантастичністю, не беручи в рахунок деяких важних сторін людської природи та історичних традицій, се тепер не підлягає сумнівові" [3, с. 226].

Висновки. Отже, проблеми економічних систем, людини розкриваються І. Франком у контексті взаємодії економічного і соціального, економічного і національного аспектів прогресу. На відміну від марксистів, які вважали національне питання другорядним, український мислитель приділяє йому велику увагу. Тут можна говорити про деяку еволюцію поглядів І. Франка. Виступаючи спершу як федераліст, послідовник М. Драгоманова, І. Франко зрештою доходить висновку, справедливості якого підтвердить історія, що він насамперед українець, а вже потім – соціал-демократ. Тобто йдеться про деяку світоглядну традицію пошуку наукової істини в ділянці української духовності з окресленням її самобутньої цінності, яка є традицією пізнання народом самого себе, неодноразово перервана в історії через втрату українських соціонормативних структур [2, с. 19].

Підсумовуючи висвітлення проблеми людини, закономірностей трансформації економічних систем у науковій спадщині І. Франка, можна стверджувати, що він є одним із найвидатніших українських соціальних філософів та економістів, який зумів органічно синтезувати здобутки європейської економічної науки і досягнення вітчизняної економічної культури. При цьому йому, палкому патріоту України, вдалося зберегти виваженість науковця, об'єктивність економічного аналізу, що дає підстави говорити про І. Франка як про національного генія і водночас мислителя європейського, світового рівня і масштабу, світоча суспільно-економічного прогресу.

Література

1. Кульчицький Я.В. Сучасні економічні системи в умовах екологізації та глобалізації (теоретико-методологічні засади порівняння) : монографія / Я.В. Кульчицький. – Львів : Вид-во "Ліга-Прес", 2011. – 687 с.
2. Кульчицький О. Основи філософії і філософських наук / О. Кульчицький. – Мюнхен-Львів : Вид-во УВУ, 1995. – 164 с.
3. Франко І.Я. Зібрання творів / І.Я. Франко. – У 50-ти т. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1985, т. 44. – Кн. 2. – 767 с.
4. Франко І.Я. Зібрання творів / І.Я. Франко. – У 50-ти т. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1986, т. 45. – 574 с.

Кульчицький Я.В. Философия экономических систем в научном наследии Ивана Франко

На основе анализа экономическо-философских трудов Ивана Франко отражено взгляды выдающегося украинского мыслителя на проблемы человеческой деятельности, экономических систем, общественно-экономического прогресса и его закономерности. В частности, раскрыта методология сравнительного анализа экономических систем, которую применяет Иван Франко, что дало ему возможность оценить положение человека в той или другой системе экономическо-политических отношений и обосновать пути человечества, а не только Украины, к эффективным и социально справедливым экономическим системам. При этом проблемы экономических систем, человека раскрываются в контексте взаимодействия экономического и социального, экономического и национального аспектов прогресса. Автор статьи выражает мнение и доказывает актуальность и конструктивность экономических идей Ивана Франко на пороге третьего тысячелетия.

Ключевые слова: экономические системы, методологические подходы, системные трансформации, сравнительный анализ экономических систем.

Kul'chyts'kyj Ya.V. Philosophy of economic systems in scientific heritage of Ivan Franko

On analysis base of economic-philosophical Ivan Franko transactions elucidated the looks of remarkable Ukrainian thinker on problems of human activity, economic society systems, social-economic progress and his conformities to natural laws. In particular, methodology is exposed of comparative analysis of the economic systems, which is applied by Ivan Franko, that gave him possibility to assess the situation of man in that or other system of economic-political relations and substantiated ways of humanity, and not only Ukraine, to the effective and socially just economic systems. Thus problems of the economic systems, man open up in the context of co-operation of economic and social, economic and national aspects of progress. An author of article expresses opinion and leads to actuality and structural of economic ideas of Ivan Franko on the threshold of the third thousand years.

Keywords: economic systems, methodological approaches, system-formatted transformations, comparisons of economic systems.

ДО ВІДОМА АВТОРІВ СТАТЕЙ

Під час підготовки статей до збірника науково-технічних праць "Науковий вісник НЛТУ України" радимо авторам дотримуватись таких рекомендацій.

Вимоги до оформлення. Обсяг тексту статті – 8-16 сторінок. Мова публікації – українська, російська чи англійська. Формат паперу – А4, поля документа – 2 см по периметру. Електронний варіант потрібно створювати за допомогою текстового редактора MS Word 2003, або використовувати редактор Word молодших версій, але документ зберігати у форматі *.doc. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 points, рядки – через 1.5 інтервали.

Вимоги до структури статті. На початку статті обов'язково проставляють індекс УДК (Універсальної десятикової класифікації), в заголовку українською мовою зазначають: вчене звання, ініціали і прізвище автора (або авторів), науковий ступінь, назва закладу, в якому виконано роботу, назва статті, анотація та ключові слова. Далі – російською та англійською мовами: ініціали і прізвище автора (або авторів), назва статті, анотація та ключові слова. (кожна анотація має бути не меншою ніж 500 знаків).

Автор поданої до друку статті повинен чітко уявити коло читачів, на яке він розраховує. Рекомендуємо дотримуватись деяких загальних правил побудови науково-технічної статті: чітко і зрозуміло сформулювати постановку задачі; доступно викласти методику її розв'язання; зробити висновки – науковцям або дати практичні рекомендації – виробникам. Наукова праця повинна містити необхідні характеристики описаних конструкцій чи схем, але в ній не має бути ні зайвого опису історії питання, ні відомих з підручників ілюстрацій, даних, математичних викладок.

У процесі підготовки рукопису необхідно користуватися науково-технічними термінами відповідно до чинних стандартів на термінологію, наведений матеріал не повинен дублювати таблиці. Скорочення слів, імен, назв у тексті статті не допускаються. Можливе використання тільки загальноприйнятих скорочень – мір (тільки після цифр), хімічних, фізичних і математичних величин. Назви установ, підприємств, марки механізмів і т.ін., що згадуються в тексті статті вперше, необхідно писати повністю (вказуючи в дужках скорочену назву); надалі цю назву можна наводити у скороченому вигляді.

У таблицях необхідно точно вказувати одиниці фізичних величин, у назвах граф слова скорочувати небажано. Таблиці потрібно виконувати переважно вздовж листа з максимальною насиченістю інформації в рядках. Надто громіздких таблиць складати не рекомендується.

Фотографії та рисунки до статті дозволяється подати у окремому файлі у форматі *.cdr, *.tif або *.jpg, 300 dpi, b/w або Grayscale) чи оформлених у середовищі MS Excel. Зверніть увагу, що вони будуть надруковані у чорно-білому варіанті. У тексті статті посилання на ілюстрації беруть в круглі дужки, позиції на рисунках розташовують за годинниковою стрілкою і вони повинні відповідати наведеним у тексті. Окремо подані ілюстрації потрібно на зворотному боці пронумерувати і підписати олівцем.